

BENE ZOLTÁN

Szabad, választás

Mihalecz egykedvűen piszkálgatta a körme alól a koszt. Három napja egyedül volt a zárkában, aminek kifejezetten örült. Nem kellett szégyenkeznie, miközben a dolgát végezte – mivel szorulással küzdött, ez amúgy sem ment könnyen, hát még ha vadidegenek füleltek és leskelődtek –, nem verte föl álmából a többiek horkolása, jajgatása, elfojtott vagy éppen elfojthatatlan sírása, nem zavarta az idegen testek szaga, az állandó motozás.

De Mihalecz tudta, hogy a kegyelmi állapotnak rövidesen vége szakad.

Tévedett. Nem rövidesen, hanem azonnal szakadt vége, még hozzá a folyosón kongó léptekkel, majd a zár csikorgásával, végül a sarokvasakon nyöszörgő vasajtó zajával.

Mihalecz először három alakot pillantott meg az ajtókeretben, mindegyiknek földagadt az arca, a szája sarkába és az orra alá sötétbarna foltokat festett az alvadt vér, a szemek körül monoklik éktelenkedtek; libasorban totyogtak befelé, s mikor a harmadik is beért, csak akkor vette észre, hogy össze vannak bilincselve. Mind a hárman patyolattiszta rabruhát viseltek. Negyedikként egy civil ruhás férfi lépett be, levette a többiről a bilincset, aztán végigmérte Mihaleczet.

– A maga személyijébe akár be is írhatnánk lakcímnek az Andrássy út 60-at.

– Ahogy mondja, Décsi elvtárs – mosolygott a rab.

– Alezredes, Mihalecz, alezredes, a kurva anyját a fajtájának! Bezzeg a tekintetes urat tudta mondani!

– Igenis, alezredes elvtárs, tudtam, alezredes elvtárs! Az anyám valóban kurva, alezredes elvtárs!

Décsi fölrohögött.

– No, látja, Mihalecz, no, látja!

A másik háromhoz fordult.

– Ezzel az alakkal lesznek együtt pár napig. Hely hiányában. Nem egy szálloda, de megteszi.

– Csak három ágy van, alezredes elvtárs...

– És? – vont a szemöldökét Décsi. – Vagy a padlón alszik valamelyikük, vagy egy ágyban ketten. Maga egész életében szoknyában járt – bökött az egyik friss cellalakóra –, nem igaz? Van gyakorlata, nem igaz? He?

Ismét fölnevetett, aztán kilépett a helyiségből. A vasajtó nagy döndüléssel csapódott be utána, a kulcs fülsértő nyekergéssel fordult a zárban.

– Som István vagyok – fordult Mihaleczhez az egyik érkező. – Tanító.

– Mihalecz. Mihalecz Imre.

– Ő itt Asztalos atya, a falunk plébánosa – mutatott Som az egyik társára, majd a másikra. – Ő pedig Királyfalvi Miklós. Segédjegyző.

Sorban kezét fogtak.

– Honnan? – kérdezte Mihalecz.

– Pócspertriből, mindannyian.

– Az meg hol a pék faszában van? Már megbocsásson, atyám, a csúnya szavakért...

– A Nyírségben – válaszolta a pap, s közben legyintett. – Nem fontos, a legkisebb bajunk jelenleg egy mosdatlan szájjal...

– Nagykálló mellett – egészítette ki a segédjegyző.

– Jó szar helyen – állapította meg Mihalecz. – Én angyalföldi gyerek vagyok.

– Jó magának – jegyezte meg epésen a pap.

– Annyira nem, atyám. Itt vagyok majd egy éve.

– Imádkozom, hogy mielőbb hazajusson.

– Sokra nem megyek vele, de azért szép magától.

A pap leült az egyik priccsre, a segédjegyző és a tanító állva maradtak. Mihalecz szánakozva figyelte őket.

– Mivel vádolják magukat? – érdeklődött.

– Mivel nem? – kérdezett vissza Királyfalvi ingerülten.

– Lázadás, felbujtás, összeesküvés, emberölés... Tudom is én, mi még – sorolta a tanító.

– Szép lista – bólogatott Mihalecz kajánul vigyorogva. – Nem akarok elkeseríteni senkit, de lógni fognak.

– És maga? – lépett egy fél lépést Mihalecz felé a segédjegyző. – Magát miért?

– Nyilas voltam.

– A kisnyilasoknak megbocsátottak.

– Nekem nem.

– Miért nem?

– Vádolnak sok mindennel engem is – Mihalecz elkomorodott. – Alighanem itt rohadok még évekig.

– Itt? – kerekedett el az atya szeme.

– Évekig? – értetlenkedett a tanító. – Hát nem viszik valamelyik fogházba?

– Ez is börtön – tudálékoskodott Mihalecz. – Nem olyan, mint a többi, de börtön, nekem elhíhetik!

– De évekig? Itt?

– Évekig, igen.

– Megtehetnek ezek bármit – szögezte le a segédjegyző.

Mihalecz erre semmit nem válaszolt, csak megemeltette a bal farpofáját, és szellentett egy zengzeteset.

– Jézusom! – nyögte Asztalos atya.

•

– Grenadírmars lesz ebédre – közölte Mihalecz.

– Honnan tudja?

– Minden vasárnap grenadírmars van ebédre.

Hallgattak egy sort.

– Megérte annyira védeni az iskolát? – szólt végül Mihalecz.

– Az iskolán múlik a jövő – felelte a pap.

– Bár ez egy kicsit patetikus hangzik, de az atyának igaza van – tette hozzá a tanító.

Királyfalvi némán meredt maga elé.

– Melyiküket vádolják emberöléssel? – faggatózott tovább Mihalecz.

- Talán a segédjegyző urat – mondta a tanító.
- Nem értettünk tisztán mindent, miközben vertek – magyarázta a pap.
- Ha jól értettem, amit eddig meséltek, három napja, június 3-án, csütörtökön a plébános úr kérésére szülői értekezletet tartottak, ugye? – kezdte Mihalecz. – Azért hívták össze, hogy megbeszéljük, miként védhetik meg az egyházi iskolát. Ez naiv elképzelés volt, nekem elhihetik, nem védhetnek itt meg semmit, kivált nem olyasmit, amihez köze van az egyháznak.
- Mindenesetre a plébános atya arra kérte a szülőket, hogy ne írjanak alá semmit – vette át a szót a tanító.
- És a mise végén is ezt kértem tőlük – révedt a semmibe a pap.
- Talán ez volt a hiba – vakarta meg az állát Mihalecz, hogy csak úgy sercegett a többnapos borostája.
- A mise után a községháza elé vonultak az emberek, pedig ezt senki nem kérte tőlük – folytatta a tanító.
- A községházán aznap délután fogalmaztuk meg a határozatot – kapcsolódott be a beszélgetésbe a segédjegyző is. – A friss törvénynek megfelelően.
- Az atyára pillantott. – Bármennyire is utáltuk az egészet...
- Ha jól értem, a községháza védelmére kirendelt rendőr... – kotnyeleskedett Mihalecz.
- Takács Gábor őrvezető – vágott a szavába a tanító.
- No, igen, szóval ez a zsarú először a levegőbe lőtt, aztán a tüntetők kivették a kezéből a pisztolyát, és a nagy dulakodásban elsült a fegyver.
- Én nem messze álltam – suttozta Királyfalvi. – Talán pár méterre... Látam az ijedelmet a szemében, aztán a fájdalmat...
- Rengeteg vér van az emberben... – dűnnyögte a tanító.
- Bizony, kurva sok – helyeselt buzgón Mihalecz.
- A vasajton félrehúzták a nyílást takaró fémlemez, megjelent egy őr ábrázata.
- Ebéééé! – üvöltött be a résen, s a fölpattanó Mihalecz kezébe csúsztatva a tálcát, rajta a négy tányér krumplisztésztával, aztán visszatolta a fémlemez a helyére.
- Mihalecz, a kezében a tálcával megállt a három másik előtt.
- És ki lőtt? – tette föl a kérdést.
- A falu – felelte Királyfalvi. – Az egész falu!
- Mihalecz megvonta a vállát.
- Azért ezt ne nagyon hangoztassa, segédjegyző úr. Fölkötik ezek az egész bagázst, ne legyenek kétségei!
- Az Antikrisztus... – sóhajtott a tanító.
- ...még messze van! – csattant föl a plébános. – Ezek csak emberek. Egyszerű gonosztevők.
- A vörösök mind azok – sziszegte a segédjegyző. – Apám és a nagybátyám mesélték, mit műveltek a Lenin-fiúk tizenkilencben!
- Nofene, hát a Nyírségben is jártak? – szúrta közbe Mihalecz.
- Apám Szentgotthárdon élt akkor. A bátyja meg Budapesten. Mindketten megtapasztalták a vörös terrort.
- De akkor legalább kevesen voltak. Most viszont... – hajtotta le a fejét a tanító.
- Most sincsenek sokan, hidd el, fiam! – vigasztalta a plébános.
- Az orosz fegyverekről ez már nem mondható el – szögezte le Mihalecz.
- De most már együnk! Még egy kicsit langyos.

Nekiláttak az ételnek.

– No, de most komolyan – csámcsogott Mihalecz –, mi a fészkes fenéért csinálták? Tényleg azt hitték, megvédhetik az iskolát? Ezekről?

– Demokrácia van, nem? – vágott vissza Som István.

– Ugyan, István! – intette le a segédjegyző. – Demokrácia! Hol?

– Mindenesetre választások lesznek – mentegetőzött a tanító.

– Beszélük, hogy nem igazán lesznek azok se – magyarázta a Királyfalvi.

– Már készítik elő az új törvényt, ami formailag sem törekszik a választás tisztaságára.

– Vagyis?

– Nem lesznek pártok. Kisgazdák már most alig vannak, szociáldemokraták egyáltalán nincsenek, a többi meg... Mindenki kommunista lesz.

– Minden politikus, úgy érted, Miklós?

– Úgy. És minden politikai szervezet.

– És maguk tényleg azt hitték, megvédhetik az iskolát? – ismételte meg a kérdést Mihalecz. – Ezekről?

– Valamit tenni kellett – szólalt meg a plébános. – Nem hittem, hogy idáig fajul.

– Naiv ember maga, atyám – legyintett Mihalecz, miközben kinyalta a tányérját.

– Ebben igaza van, fiam – ismerte be a pap. – Hogy is hihettem, hogy egyedül...? Hogy egy falu...?

– Úgy, atyám, hogy ilyen, amit művelnek, nem lehetséges józan ésszel! – emelte föl a hangját a segédjegyző. – Se a tulajdon nem szent ezeknek, se a közösség, se semmi! Ez skandalum! Nem vagyunk mi ehhez szokva...

– Attól tartok, meg fogjuk szokni – horgasztotta le a fejét a tanító.

A másik két pócspetri rab ugyancsak lesütötte a szemét.

– Nem akartam én, hogy emberhalál legyen – suttozta maga elé a pap.

Mihalecz a fogát piszkálta.

– Választás, mi? – nyerített föl. – Nem lesz itt semmi ilyesmi, kérem! Se iskolát, se vezetőt nem fog itt választani senki. Tudják, mi lesz itt a szabad választás? Eldönthetik, hogy a jobb vagy a bal kezükkel törlik ki a seggüket, az!

– Mocskos egy szája van magának! – fakadt ki a tanító.

– Jaj, de finnyásak lettünk!

– Elég legyen! – emelte föl a kezét a pap. – Ne marakodjunk még mi is! – Mihalecz felé fordult. – Igen, azt hittem, ér valamit a szavunk. Igen, naiv voltam! Igen, tévedtem, igen, veszélybe sodortam a híveimet! Hibáztam. Ez az egész az én hibám, de egy egész falu bűnhődik miatta! Nekem kell cipelni ezt a terhet.

– Ez az egész a vörösök hibája, atyám! – ellenkezett a segédjegyző.

Mihalecz hangosan fölnevetett.

– A maguk helyében én kitalálnék valamit – jelentette ki, amikor abbahagyta a nevetést. – Hogy félrevezette magukat valaki, például. Azt szeretik. A szegény, becsapott, kihasznált nép... Az nekik a kedvencük, kérem! Ha viszont nem találnak ki valamit, akkor bizony valamelyikük, ha nem mindannyian, lógni fognak!

A plébános nem válaszolt semmit, csak befordult a fal felé, és motyogni kezdett magában. Vélhetően imádkozott. A tanító mindenesetre imádságnak vélte, s vele tartott. A segédjegyző megvetően bámulta Mihaleczet. A tekintetéből könnyedén kiolvashatta volna bárki, mit gondol róla. De senki nem figyelt Királyfalvira.

– Szabad választás, beleszólás, döntés... Hülyék maguk ott, Pócspetrin mind, én mondom!

•

Hétfő reggel a vasajtó nagy nyikorgással kitérült, belépett két marcona őr, a három pócspetri rabot gondosan egymáshoz bilincselte és elvezette.

– Tárgyalásra? – vakarózott Mihalecz.

– Kuss! – ordított rá az egyik foglár.

Amikor egyedül maradt, dúdolni kezdett.

– ...A múlt mesél, / S száz éjszakáról álmodok. / A múlt mesél, / S úgy érzem, elkárhozok...

– Karády?

A fogoly összerendezte. A vasajtó nyílásán Décsi alezredes lesett befelé.

– Nem vettem észre, hogy itt van, alezredes elvtárs – dűnnyögte Mihalecz.

Décsi kinyitotta a zárkaajtót, belépett, leült az egyik priccstre.

– Nem tétlenkedett, ugye? – kínált egy cigarettát Mihalecz felé.

– Nem, alezredes elvtárs – a fogoly kivett egy szálat, a szájába tette.

– Ahogy ígértem, az öccse elmehet, ha használhatónak bizonyul – az alezredes ütött-kopott Zippójával meggyújtotta Mihalecz cigarettáját.

– Értem, alezredes elvtárs – a rab láthatóan élvezte a dohányzást. – Nagylelkűnek tetszik lenni!

– Annak tetszem, igen.

Décsi végig ropogtatta az ujjait, aztán fölsóhajtott.

– Én is szerettem Karádyt, képzelje.

– Mindenki szerette, alezredes elvtárs.

– Igazi burzsuj kurva – Décsi mélyen leszívta a cigaretta füstjét. – Nem tudom, meddig engedik még, hogy mételyezze a munkásosztályt.

– Hát játszik még? – csodálkozott Mihalecz.

– Az operettben. Filmen nem fog, arra mérget vehet.

– Értem, alezredes elvtárs.

– Szóval, Mihalecz?

– Össze vannak ezek zavarodva, alezredes elvtárs.

Décsi hangja megkeményedett.

– Túljárnak az eszén, Mihalecz?

– Azt azért nem, alezredes elvtárs, azt azért nem!

– Nézze, Mihalecz, én tudom, hogy maga kiből verte ki a szart is a Szálasinak. És Péter elvtárs is tudja. Péter elvtárs mindenre emlékszik.

Mihalecz elsápadt.

– Péter Gábor már megbocsátott nekem... Azért élek még...

– Talán – biggyesztette le az alsó ajkát Décsi. – De Kádár elvtárs nem. Mert ő sem felejt.

– Hozzá semmi közöm nem volt, kérem!

A nyomozó vihogni kezdett.

– Akkoriban még Csermaneknek hívták.

– Hogyan, kérem? – Mihalecz hangja megremegett.

– Csermanek János volt a neve.

Mihalecz a kezébe temette az arcát. Mutató és középső ujj között tartott cigarettájáról egy nagy darab hamu a zárka padlójára hullott.

– Én... – nézett a nyomozóra Mihalecz. – Én... Megteszek mindent, alezredes elvtárs. Ami tőlem telik... Bármit, kérem...

– Meg bizony! És bármit, úgy ám! Mert az az ember, akinek maga hét éve, amikor még nem a nyilasoknak, hanem Horthy államrendőrségének dolgozott, kitépte a körmeit, az az ember ennek az ügynek az egyik legfőbb felügyelője.

– Csermanek elvtárs?

– Figyeljen, Mihalecz, a kutyaúrstenit magának! Csermanek elvtárs már Kádár elvtárs!

– Értem, alezredes elvtárs.

– Rajk elvtárral együtt leutaztak velem Pócspetribe még a szabotázs estéjén, s azóta is figyelemmel kísérik az eseményeket. Én vagyok ugyan a kirendelt és kiemelt nyomozó, de ők ketten ott lihegnek a nyakamban, a kurva életbe!

– Értem, alezredes elvtárs.

– Ne szajkózza, hogy értem, a kutyaúrstenit magának!

– Ér... Igenis, alezredes elvtárs!

– Szóval, mit derített ki?

– Össze vannak zavarodva...

– Mihalecz!

– De csak megjátsszák...

– Mit?

– A zavarodottságot, kérem.

– Úgy?

– I-i-igen. – Mihalecz a homlokát ráncolta, a tekintete ide-oda járt, látszott, hogy erősen töri a fejét.

– Valójában nincsenek összezavarodva? – noszogatta Décsi.

– Nincsenek, alezredes elvtárs. Főleg a pap nincsen összezavarodva, kérem!

– Igen? Ne kelljen már nyaggatnom, az isten verje meg, Mihalecz, mondja! Ki tervelte ki, ki áll mögöttük?

– Az egyház, alezredes elvtárs.

– Ezt magamtól is sejtettem.

Mihalecz hirtelen megnyugodott, a vonásai kisimultak. Mintha világosság gyúlt volna benne.

– A primás, alezredes elvtárs – jelentette ki magabiztosan.

– Mindszenty?

– Igen, ő, kérem. Ő bujtotta föl a papot, a pap meg a népet. Amúgy is reakciós az a nép, bugris tirpákok, fasiszta mind, egytől egyig, a németekkel is jóban voltak, egy SS-szakasz lakott a faluban, a lányok önként mentek az ágyukba, egymást váltották, a pisztolyt is azok hagyták hátra...

– Milyen pisztolyt? – ütközött meg Décsi.

– Hát azt, amivel lelőtték a rendőrt, kérem!

– De hát azt a saját... – a nyomozó elharapta a mondatot, aztán olyan széles vigyorra húzta a száját, amelyet a fogoly még sosem látott. – Maga kurafi, Mihalecz! Az öccse maholnap szabad lesz! – fölállt. Meggyújtott még egy cigarettát, Mihalecz szájába dugta. Kifelé menet még visszaszólt:

– Délután is viszik őket tárgyalásra. Akkor jön majd a gépirónő. A primás és a német pisztoly remek! Kitűnő! Mondja majd tollba a kisasszonynak!

•

Királyfalvi, kezén-lábán bilincssel, belépett a kicsike helyiségbe, ahol egy aprócska asztal mögött, vasszéken Décsi nyomozó ült.

– Maga azt hiszi, mi állatok vagyunk – fogadta az alezredes, s intett a rab kísérlőjének, hogy elmehet. – De nem vagyunk azok.

Décsi föltápáskodott, lassú léptekkel megkerülte a segédjegyzőt, az ajtóhoz sétált.

– Jöjjön! – szólt ki a folyosóra.

Egy nő lépett be, első ránézésre parasztasszonynak tűnt, de ha jobban megfigyelte volna valaki, megállapíthatta volna, hogy igyekszik polgári módon öltözködni, csak nem teheti meg.

– Miklós! – rebegte az asszony.

– Menjen közelebb, nem harap itt senki – mondta Décsi, azzal elhagyta a helyiséget, az ajtót becsapta maga mögött.

A segédjegyző nem nagyon értette, mi történik. Tényleg a feleségét látja, tényleg ő látogatta meg? Vagy maradandó agykárosodást szenvedett, mikor csizmával rugdosták a halántékát? A nő átölelte, megcsókolta, kisimította a haját a homlokából.

– Mi mindent tettek veled, édes istenem!

– Megverték.

– Enni adnak?

– Adnak.

Királyfalvi megkísérelte megölelni az asszonyt, de a bilincsek miatt a kezének alig maradt mozgástere. A nő úgy csüngött rajta, mint majomgyerek az anyján.

– A többiek?

– Istvánna, a tanítóval meg a tisztelendő atyával vagyunk egy zárkában. Egy vadbarom a negyedik, akit ott tartanak fogva már jó ideje. Legalábbis ezt állítja.

– Az atyát is bántották?

– Őt verték a legjobban. Meg se nyikkant közben.

– Édes Istenem!

Az asszony végigcsókolta a férje arcát.

– Nem engedtek be a tárgyalásra senkit a faluból...

– Nem tárgyalás az, kedvesem, hanem tragikomédia! – fakadt ki a segédjegyző.

A nő egy fél lépést hátrált, szemben álltak, nézték egymást szótlánul. Egyikük sem ült le. Az asszony újra a férfihoz búj, szoroson tapadt hozzá, test a testhez.

– Ez a Décsi hozott ide? – kérdezte a segédjegyző.

– Igen.

– Nem ismerős neked?

– Nem. Kellene, hogy az legyen?

– Szerintem ő a Damweber fia.

– A kötélgyártóé?

– Igen. A szentgotthárdi kötélgyártóé.

– Honnan tudod?

– Látom. Hasonlít rá.

– És ha tévedsz?

– Amikor meglátogatta apámat a háború előtt, azon az utolsó télen, amit Gotthárdon töltöttünk, alaposan megfigyeltem. Hálás volt, őszintén beszélt

apámmal, és nem zavarta, hogy én is jelen vagyok. Mesélt a fiáról is, aki jogi egyetemet végzett, és revizorként dolgozott akkoriban, de kapcsolatban állt az illegális kommunistákkal. Szerintem abból a fiúból lett ez az alezredes. A vonásai éppen olyanok, mint az apjának.

– És ha mégis tévedsz?

– Számít az?

– Nem hiszem, hogy bármi is számít még...

Megcsókolták egymást.

– Otthon se mennek jól a dolgok – panaszkodott az asszony, fejét a férje vállára hajtva. – Azóta is rendőrök meg ávósok járnak házról házra, zsarolnak mindenkit, hogy ha nem vall ellenetek, börtönbe viszik, meg azzal fenyegetőznek, hogy elveszik a házainkat... Még egy orosz tiszt is meglátogatott minket.

– Orosz?

– Még az volt a legrendesebb, nem ütött meg senkit.

– Na, szépen vagyunk...

– Azt mondják, pár napon belül lezárják az ügyet.

– Igen, a bíró is ezt hajtogatja. Példát fognak statuálni.

– Mi a vád ellenetek?

– Ez nem derült ki eddig. Legalábbis pontosan nem. Beszélnek lázadásról, ellenforradalomról, gyilkosságról, lincselésről. Össze-vissza. Ellentmondásoktól hemzseg az egész.

– És akkor mi lesz?

– Börtönbe fogunk menni. Ha szerencsénk van.

– És ha nincs?

– Akkor bitóra.

Az asszonyból ezekre a szavakra előtört a sírás.

– A gyerekekre vigyázz, és ne hagyd, hogy egész életében miattam bántsák! – a segédjegyző érezte, hogy megbicsaklik a térde, de sikerült tartania magát. A felesége egyre erősebben sírt, görcsösen szorította magához az emberét.

– Azt sem értem, miért engedtek be... – dörmögte Királyfalvi, a könnyeit nyeldekelve, miközben kinyílt mögöttük az ajtó.

– És nem is kell, hogy értse – hallották Décsi hangját. – Egyébként azért, mert nem vagyunk állatok.

Az egymásba kapaszkodó emberpárhoz lépett, a nő kezét gyöngéd, de határozott mozdulatokkal lefejtette a férfi válláról.

– Menjen, kedves – mondta az asszonynak, aki nem ellenkezett, rázkódó vállal, szipogva indult a folyosó felé.

– Miklós... – rebegte újra, de nem nézett a férjére. A folyosóról egy őr nyúlt be, megragadta a kezét, kihúzta a szobácskából.

– Miklós... – a távolodó léptek kopogása mellett egyszer-kétszer még eljutott a segédjegyző fülébe a felesége elhaló, gyöngye hangja, ahogy a nevét ismételteti.

– Tehát fölakasztanak – erőltetett nyugalmat a hangjára Királyfalvi, amikor hallotta a zárnyelv kattanását.

– Mindent a maga idejében, segédjegyző úr – válaszolta Décsi, az úr szót különös nyomatékkal ejtve.

Tehát föl, gondolta magában Királyfalvi, s bármennyire is szerette volna, képtelen volt visszatartani a könnyeit.

•

– Van húsz percük! – lökték be a három pócspetri elítéltet a zárkába. A nagy lendülettől mind a hárman elestek, s térden csúszva érkeztek meg a cella padlójára.

– Gondolom, nem jól sült el – lépett a paphoz Mihalecz, hogy fölsegítse. A plébános nem fogadta el a felé nyújtott kezet, maga tápászkodott föl nagy nehézségek közepette.

– Jól gondolja – porolta le a nadrágját a segédjegyző.

Mihalecz kérdően nézett rá.

– Harapófogóval kell kihúzni magukból?

– Higgye el, azzal is próbálkoztak – mondta megvetően Királyfalvi.

Mihalecz az üstökét vakargatta.

– Én mondtam, hogy találjanak ki valamit...

– És mit vajon? – fordult felé a plébános, a szeme szikrákat szórt. – Hogy a pápa utasított? Vagy az amerikai elnök? Vagy Churchill? Netán maga Hitler a sírból? Mit, maga gazember?

– Nono!

– Nono! Azt hiszi, nem sejtem, miért van itt? – a pap egészen közel lépett Mihaleczhez, de mivel egy fejjel alacsonyabb volt, kifejezetten komikusan hatott, ahogy harciasan néz rá fölfelé. Az atya szája széle remegett, kereste a szavakat, aztán hirtelen hátrált két lépést, leroskadt a priccsére. – Isten bocsásson meg nekem... – suttozta.

– Azért vagyok itt, mert engem is fogva tartanak, hogy a rohadás essen belénk – jelentette ki Mihalecz. – Meg magukba is! Kevés a zárka, világos?

– Kevés, na, ja – legyintett a segédjegyző. – Akkor miért nem egyenesen a síralomházba vittek?

– Magát? – kérdezte Mihalecz.

Egycsapásra eltűnt minden pökhendisége, már-már részvétellel nézett Királyfalvira.

– Engem – bólintott a segédjegyző.

– És az atya? És maga, tanító úr?

– Életfogytiglan – felelte Som István.

– Mindketten kegyelmet kértünk – mondta Királyfalvi. – A tisztelendő atya meg is kapta.

– Hát már a kegyelmet is megtárgyalták? Ennyi idő alatt? – csodálkozott Mihalecz.

– Nem hímrinyótyánya ez, ahogy az alezredes fogalmazott. Már megbocsásson, atyám.

– Hagyd el, Miklós – Asztalos atya fölállt, a segédjegyzőhöz lépett. – Akarsz gyónni?

Királyfalvi bólintott.

– Maguk fogják be a fülüket! – szólt a másik kettőnek a pap, azzal a segédjegyzőt karon fogva elvonult a cella sarkába, ahol hosszas sugdolózásba merültek. Közel tíz percig nem mozdult senki, csak Mihalecz dúdolt magában egy Karády-dalt, néha egy-egy sor félhangosan énekelve.

– ...Elmúlt mind, egy könnycseppem sincsen / Csak azt érzem, hogy itt bent fáj. / Nincs vágy, nincs óhaj, csak egy múltó sóhaj, / Csak két szó, csak anyyi, good bye...

Amikor befejeződött a gyónás, a pap szinte barátságosan nézett Mihaleczre.

– Köszönöm, hogy dúdolt meg énekelt. A gyónás szent. Csak a hívőre, az Istenre és a gyóntatóra tartozik.

– Igen, atyám. Tudom.
 – Hamarosan jönnek értem – suttogta a segédjegyző.
 – Máris...?
 – Igen – a segédjegyző homlokán gyöngyözött a hideg verejték. – A hóhérhoz visznek.

A tanító fölzokogott, a plébános szelíden nézett Királyfalvira.

– Tényleg nem értem, miért engedték vissza magukat – csóválta a fejét Mihalecz. – Főleg magát, jegyző úr! Ezt a kuplerájt! Ilyenkor a siralomházba szokás vinni az elítéltet. Egyenesen.

– A tisztelendő atyát és engem életfogytiglanra ítélték – emlékeztette a tanító szipogva.

– A kegyelmi kérvénye alapján, atyám? – fordult a paphoz Mihalecz.

– Igen.

– Én meg egy német pisztollyal lelöttem a rendőrt – dörmögte Királyfalvi, majd egyre nagyobb hangerővel folytatta. – Német pisztollyal, érti? Miközben a szakértő világosan elmagyarázta, hogy a rendőr saját fegyvere sült el. Kétszer. Először a levegőbe lőtt, aztán a kavarodásban vagy magát lőtte meg, vagy valaki elvette tőle a fegyvert, s az húzta meg a ravaszt. De nem én! Én legalább három méterre álltam tőle! És német pisztoly! Honnan vették?

– Ezek bármit, kérem, bármit! – tárta szét a kezét Mihalecz.

– Bármit, igen – hagyta rá a segédjegyző. – Azt is megtehetik, hogy nem választanak szét minket, vádlottakat, mivel az igazság úgysem érdekel senkit. Azt is, hogy egy egész falut napokig vernek, fenyegetnek és zsarolnak, hogy egy olyan zárkába raknak, ahol már lakik valaki, hogy egy hét alatt elítélnek, és az ítéletet a kihirdetése után pár órával végre is hajtják!

– És hogy a bíboros urat is belekeverik – tette hozzá a tanító.

– Mindszentyt?

– Más bíboros is van, akit pokolra kíván ez a banda?

– Szerintem az összeset, de értem, mire gondol, jegyző úr.

– Segéd! Segédjegyző, Mihalecz!

– Jól van, na...

– Azt hiszi, nem ismerem ezt a taktikát?

– Melyiket?

– Maga azért van itt, hogy kifürkésszen bennünket.

– Hülyeség!

– Csakhogy nincsenek titkaink! – Királyfalvi szinte már üvöltött.

– Hülyeség! Mindenkinek vannak titkai! – fölénykedett Mihalecz.

A segédjegyző meredten bámulta hosszú másodpercekig. Közben váratlanul megnyugodott, még a verejtékezése is abbamaradt. Mikor megszólalt, higgadtan, tárgyilagosan csengett a hangja.

– Igen. Vannak. Nekem például az, hogy az apám Szentgotthárdon volt jegyző 1919-ben, s megmentette egy vörös gazember, egy kötélgyártó életét. Mert a pár hónapos kislánya miatt megesett rajta a szíve. Választhatott, hogy a sorsára hagyja, vagy segít neki. És ő segített. Ezt választotta. Szabadon. Mert tehette. Érti, Mihalecz?!

– Értem.... Gondolom... Jó ember volt az apja.

– Az.

A folyosóról ütemes léptek zaja hallatszott. Az ajtajuk előtt halt el a kopogás, hogy átadja a helyét a kulcszörgésnek, a zár nyekergésének.

– Királyfalvi Miklós, ítélet-végrehajtásra! – kiabált be valaki a nyíló ajtón.
 – Asztalos János, Som István, velem jönnek, elszállítjuk magukat a kijelölt büntetés-végrehajtási intézményeikbe!
 – Mihalecz! – emelte föl a hangját a segédjegyző, miközben ketten megragadták jobbról és balról. – Annak a bolseviknak, akit az apám megmentett, annak a neve...
 – Kuuuusss! – üvöltötte el magát az egyik foglár, és visszakézből hatalmas pofont kevert le Királyfalvinak, a többiek meg kivonszolták a zárkából. A plébános és a tanító lehajtott fejjel követték.
 Mihalecz ismét egyedül maradt.

•

– No, Mihalecz, a végső kétségbeesés előhozott-e valamit? Valami érdekeset, valami használhatót? – nyújtotta át az égő cigarettát a fogolynak Décsi.
 – Semmit, alezredes elvtárs.
 – A fene egye meg!
 És a nevének se mondott semmit, füstölgött magában a nyomozó, legalábbis a hallgató emberem szerint nem. De azért amikor majd le kell számolni az érsekkel, s hamarosan elérkezik annak is az ideje, előveszik ezt a pócspetri ügyet, abban biztos lehet akárki! Az érsek volt a felbujtó, a német pisztoly a bizonyíték a tervezett összeesküvésre, a rendőrhatal pedig egyébként megengedhetetlen. Ilyen egyszerű lesz ez.
 – A jegyző ugyan hadovált valamit a végén, mielőtt elvitték – fújta ki a füstöt szinte már kéjjel Mihalecz.
 – Mit? Bármilyen lehet lényeges, Mihalecz!
 – Nem nagyon értettem, de így utólag azt gondolom, furcsának tartotta, hogy a kommunista párt akasztatja föl, miközben az apja régen megmentett egy kommunistát.
 – A nép akasztatta föl, Mihalecz, a nép, nem a kommunista párt!
 – Királyfalvi apja Szentgotthárdon volt jegyző '19-ben, s megmentett egy bolsevikot, valami kötélgyártót, akinek éppen pár hónapos volt a fia. Azon a gyereken esett meg a szíve. De ez hülyeség, persze, hülyeség.
 Décsi hallgatott. Szentgotthárd messze van Pócspetrítól. 1919 messze van 1948-tól. Majdnem harminc év és vagy ötszáz kilométer a távolság. Sok. De nem végtelen.
 – Nem mondta a nevét? – kérdezte.
 – A szentgotthárdi bolsevik kötélgyártónak?
 – Annak.
 – Nem, kérem.
 – Nem, naná, hogy nem – az alezredes elnyomta a cigarettáját a priccs vaslábán, a csikket a földre pöccintette. – Jól van, Mihalecz, az öccsét el fogjuk engedni.
 – Köszönöm, alezredes elvtárs!
 – Jó ötlet volt a német pisztoly, Mindszenty is remek! – Nem is értem, ezen utóbbi miért nem nekünk jutott az eszünkbe, gondolta Décsi. – Maga viszont marad még – emelkedett föl. – Hamarosan újabb lakótársai lesznek.
 – Értem, alezredes elvtárs.
 – Kér valamit?

– Egy pörkölt jólesne, alezredes elvtárs. Meg egy üveg sör. És cigaretta.

– Ne essen azért túlzásba, Mihalecz! – intette Décsi. – No, azért meglátom, mit tehetek.

Kifelé menet az alezredes azon tűnődött, miért nem merült föl benne, hogy ez a Királyfalvi annak a szentgotthárdi jegyzőnek lehet a fia? Hiszen tudta, hogy eredetileg Kremser a neve. Magyarosított. Ahogyan Ő. Kremserből Királyfalvi, Damweberből Décsi. Kremserék ezek szerint végül Pócspetriben keveredtek Szentgotthádról. Ahogyan ők Budapestre. Az apjára gondolt, nagy, kérges tenyerére, arra, ahogy Marxot olvasott esténként, de egy hangot nem értett belőle, arra, ahogy sodorja a kenderszalakat, ahogy kacsázó járással végigmegy az utcán, ahogy megtanítja borotválkozni. Egy röpke pillanatig talán lelkifurdalást érzett.

Ha így is volt, hamar elmúlt. Nincs idő az érzelmekre, gondolta, miközben kilépett az Andrássy út 60-ból, s elindult az Oktogon felé. A pap és a tanító nyilván a börtön felé robognak, a segédjegyzőt már levágták a kötélről. Az iskolákat át fogja venni az állam, mind egy szálig. A múlt végképp kitörlődik az emberek lelkéből, fejéből, emlékezetéből. A történelem a végéhez közeledik, s az egész emberiség oda tart, ahhoz a véghez: a kommunizmus időtlenségébe. Nincs más választás. Senkinek nincs választása. Mert a választás nem szabad. Soha nem is volt, soha nem is lesz az. És ez így van jól, gondolta elégedetten Décsi Gyula, és rágyújtott egy újabb cigarettára.